

## **Výber aktuálnych tém z oficiálnych dokumentov Sociálnej náuky Cirkvi**

ThDr. Radovan Šoltés, PhD.

### **Dôležité diela:**

Lev XIII.: *Rerum novarum* (1891)

DVK: *Gaudium et spes* (1965)

Pavol VI.: *Populorum progressio* (1967) !!! (reflexia koncilu)

Ján Pavol II.: *Laborem exercens* (1981)

*Centesimus annus* (1991)

### **Aktuálne témy v sociálnych dokumentoch:**

#### **Lev XIII.: *Rerum novarum* (15. máj 1891)**

– prvá sociálna encyklika Cirkvi, ktorá sa zaoberá problémom **robotníckej otázky** 19. storočia s presahom do dnešnej doby.

#### ***Encyklika je zložená zo siedmich častí:***

Úvod (1-2)

I. Neučinné a nespravodlivé socialistické riešenie súkromného vlastníctva (3-12)

II. Sociálne učenie Cirkvi (13-24)

III. Úloha štátu pri riešení sociálnej otázky (25-31)

IV. Dôstojnosť ľudskej otázky (32-39)

V. Úloha odborov (40-49)

Záver (50)

#### **ÚVOD**

- vážnosť robotníckej otázky 1-2

#### **I.**

- kritika socialistického podnecovania nenávisťi voči bohatým 3
- návrh vyvlastnenia, kolektivizácie socialistami 3, 12
- Právo na súkromné vlastníctvo 4-9
- hodnota rodiny a zasahovanie štátu 10-11

#### **II.**

- prirodzená nerovnosť 14-15
- záväzky pre robotníkov a zamestnávateľov 16
- spravodlivá mzda 17
- relatívna hodnota bohatstva 18
- ľudský prístup ku chudobným 19
- Cirkev ako učiteľka života (charita) 22-24

#### **III.**

- úloha štátu pre spoločné dobro 26-27
- nutnosti a hranice zasahovania štátu 29
- predchádzať štrajkom 31

#### **IV.**

- ochrana robotníka a práva na odpočinok, mzdu... 32-34
- ochrana detí a žien 35
- výška mzdy a dohoda 36-37
- šporenie 38

#### **V.**

- úloha odborov 40-42,45-46

- kresťanské odbory 48-49

#### ZÁVER

- náboženstvo ako liek 50

vhodné reformy CA 15

### **Pius XI.: *Quadragesimo anno* (15. máj 1931)**

– encyklika vznikla k 40. výročiu *Rerum novarum*. Analyzuje predchádzajúce dianie a poukazuje na výzvy RN, ktoré ešte neboli uskutočnené. Obnovenie spoločenského poriadku v duchu RN vidí Pius XI. predovšetkým v nevyhnutnosti vrátiť sa k evanjeliu a spoločenské vzťahy obnoviť v morálnej rovine.

#### ***Encyklika je zložená z piatich základných častí:***

Úvod (1-15)

I. Plody encykliky *Rerum novarum* (16-40)

II. Obrana a rozvinutie sociálneho učenia Leva XIII. (41-99)

III. Ekonomicko-spoločenské zmeny, ktoré sa udiali po časoch Leva XIII. a základné smery nového spoločenského poriadku (100-139)

Záver (140-150)

#### **II.**

- nespravodlivé dane 49
- požiadavky práce a vzťah ku kapitálu 54-61
- spravodlivá mzda 65 n.
- šetrenie zo mzdy 75
- princíp subsidiarity 80
- liberálny zákon trhu – ponuka/dopyt 84

#### **III.**

- ostrá kritika kapitalizmu 84, 103-109., 132
- komunizmus a nový socializmus 112-113
- postoj kresťana ku komunizmu 116-125 !!!
- riešenie problémov (útlak, vykorisťovanie, chamtivosť...) mravnou nápravou 129-131,133-139

#### ZÁVER

- praktické výzvy pre kňazov 143-145,149

### **Pius XI.: *Mit brennender Sorge* (14. marec 1937)**

– encyklika sa zaoberá problematickým postavením katolíckej Cirkvi v Nemecku štyri roky po uzatvorení konkordátu s Nemeckou ríšou a odsúdením nemeckého režimu a nacistickej mentality.

***Encyklika sa kvôli malému rozsahu neskladá z kapitol, ale len z jednotlivých tém a záveru.***

- historické okolnosti uzavretia konkordátu s ríšou, s.192
- kritika bludov – panteizmu a národného náboženstva, s. 194-196
- odstránenie Starého zákona z kresťanského náboženstva, s. 198
- poukázanie na nedostatky a pozitíva Cirkvi, s. 200
- vykrádanie podstaty kľúčových náboženských pojmov (zjavenie, viera, nesmrteľnosť dedičný hriech, kríž, pokora, milosť), s. 205
- „účel svätých prostriedky“, s. 209
- výzva k formovaniu mládeže, s. 210

### **Pius XI.: *Divini redemptoris* (19. marec 1937)**

– encyklika varuje pred inklináciou ku komunistickej ideológii, ktorá sa môže javiť ako alternatíva voči nacizmu. Pius XI. poukazuje na nezlučiteľnosť kresťanstva a komunizmu vzhľadom k jeho protináboženskej a ateistickej ideológii.

#### ***Encyklika má dve časti a záver:***

1. časť – vysvetľuje podstatu a pôsobenie komunizmu (1-24)

2. časť – predstavuje kresťanskú alternatívu a učenie Cirkvi o spoločnosti ako alternatívu voči komunistickým modelom (25-59)

Záver – výzva pre kňazov a laikov v angažovaní sa za šírenie sociálnej náuky (60-82)

- náuka a dôsledky komunizmu 8-13
- príčiny jeho rozšírenia 15-18
- záchrana z amorálneho liberalizmu 32
- výmenná a sociálna spravodlivosť 49, 51
- taktika komunizmu 57-58
- výzva pre kňazov 62-63 a laikov (Katolícka akcia) 64

### **Pius XII.: *Rozhlasové posolstvo na Turíce* (1. jún 1941) In: *Mater et magistra***

– posolstvo k 50. výročiu *Rerum novarum*, v ktorom Pius XII. poukazuje na právo Cirkvi vyjadrovať sa k otázkam sociálnej problematiky a potvrdzuje aktuálnosť encykliky Leva XIII.

- Morálne smernice o troch základných hodnotách hospodárskeho a spoločenského života.
  1. užívanie hmotných dobier 30
  2. práca 31
  3. rodina 32
- právo na emigráciu 33

### **Ján XXIII.: *Mater et magistra* (15. máj 1961)**

– encyklika o úlohe Cirkvi ako „matky a učiteľky“ v procese budovania ľudskej spoločnosti zaoberajúca sa predovšetkým hospodársko-etickými otázkami.

#### ***Encyklika je zložená z piatich základných častí:***

Úvod (1-6)

I. Učenie encykliky *Rerum novarum* a jeho vývoj u Pia XI. a Pia XII. (7-38)

II. Vysvetľovanie a vývoj učenia encykliky *Rerum novarum* (39-109)

III. Nové aspekty sociálnej otázky (110-198)

IV. Usporiadanie spolunažívania v pravde, spravodlivosti a láske (197-242)

I.

- situácia robotníkov v 19. stor. 7-8
- zaujímavý rozbor RN a QA 9-16; 17-27

II.

- problémy fenoménu socializácie 45-54
- odmena za prácu 58
- účasť na vlastníctve podnikov cez podieľy 64
- dobro poistného systému 92
- štát a súkromné vlastníctvo 104 !!!

### III.

- sťahovanie sa obyvateľstva do miest 111-116 (problém poľnohospodárstva)
- ekonomický rozvoj a duchovné hodnoty 163
- prínos Cirkvi 166-170
- demografický problém 173n.
- medzinárodné spory a nedostatok vzájomnej dôvery 188n. (studená vojna a zbrojenie 184,188)

### IV.

- problém nových teórií usporiadania spoločnosti bez Boha 200, 202
- základný princíp spolunažívania 203
- vzdelávanie a výchova k sociálnej náuke 206-217 !!! (tri kroky aplikácie sociálnych princípov)
- sviätenie sviatkov a oddych 228-231
- rozpor medzi pokrokom a morálkou 223-225

### **Ján XXIII.: *Pacem in terris* (11. apríl 1963)**

– encyklika o miery medzi všetkými národmi, založenom na pravde, spravodlivosti, láske a slobode.

#### ***Encyklika je zložená zo šiestich základných častí:***

Úvod (1-2)

I. Poriadok medzi ľuďmi (3-19)

II. Vzťahy medzi občanmi a verejnými vrchnosťami (20-31)

III. Medzinárodné vzťahy (32-43)

IV. Vzťahy jednotlivcov a štátov s celosvetovým spoločenstvom (44-50)

V. Katolíci za tvorenie pokoja vo svete (51-60)

#### **I.**

- ľudské práva 4-11
- povinnosti 12-14
- spolužitie v pravde, spravodlivosti, láske a slobode 16-17
- znamenia čias týkajúce sa osoby 19; authority a vrchnosti 31; medzinárodných vzťahov 43; OSN 50

#### **II.**

- potreba authority 20-22, 24
- spoločné dobro 23,26
- trojité rozdelenie moci 28

#### **III.**

- pravda a spravodlivosť ako kritérium dobrých medzinárodných vzťahov 33-34
- problém menšín 35
- odzbrojenie 39-40

#### **IV.**

- celosvetová autorita 47n.

#### **V.**

- rozpor viery a života kresťanov 54-55
- postoj katolíkov k nekatolíkom! 57

## Pastorálna konštitúcia DVK.: *Gaudium et spes* (7. december 1965)

- pastorálna konštitúcia *Druhého vatikánskeho koncilu* o Cirkvi v súčasnom svete a o naliehavých otázkach doby týkajúcich sa života človeka v spoločensko-hospodárskom zriadení.

### **Konštitúcia má predhovor, úvod a dve základné časti:**

Predhovor (1-3)

Úvodný výklad (4- 10)

Prvá časť (Cirkev a povolanie človeka)(11-45)

I. Dôstojnosť ľudskej osoby (12-22)

II. Ľudské spoločenstvo (23-32)

III. Ľudská príčinnivosť všade na svete (33-39)

IV. Zástoj Cirkvi v súčasnom svete (40-45)

Druhá časť (Niektoré naliehavejšie problémy) (46-90)

I. Za dôstojnosť manželstva a rodiny (47-51)

II. Šíriť pravý kultúrny pokrok (52-62)

III. Hospodársko-sociálny život (63-72)

IV. Život politického spoločenstva (73-76)

V. Budovanie mieru a spoločenstva národov (77-90)

Záver (91-93)

---

### **PREDHOVOR**

- spolicítenie s ľuďmi 1,3

### **ÚVODNÝ VÝKLAD**

- skúmať znamenia čias 4
- zmeny doby 5-9

### **PRVÁ ČASŤ**

- problém ateizmu 19-22
- človek ako cieľ 25-27,64
- dialóg a úcta k neveriacim a ináč zmýšľajúcim 28, /3,7/ 21, 28, 40, 43, 44, 56, 62, 92
- rovnoprávnosť 29
- zodpovednosť za spoločné dobro 30
- ohrozenie slobody v biede 31
- angažovanosť vo svete 34-35, 39, 43, 65
- autonómia vied a sloboda myslenia 36, 62
- apolitickosť Cirkvi 42, 76
- pluralita a dialóg 43

### **DRUHÁ ČASŤ**

- manželská láska a plodnosť 49-50
- nový humanizmus 55-56
- kultúra a vzdelanie 60
- hospodárska psychóza 63
- úcta k pracujúcim a mzda 66-67
- štrajk 68
- súkromné vlastníctvo a vyvlastnenie 69, 71
- vykonávanie politickej moci 74
- účasť na voľbách a politickej činnosti 75
- pokoj a vojna, terorizmus 78-79
- medzinárodná autorita 79
- preteky v zbrojení 81
- zakázať vojnu 82
- príčiny nesvornosti 83
- smernice pre celosvetový hospodársky poriadok 86

## **Pavol VI.: *Populorum progressio* ( 26. marec 1967)**

- encyklika je koncilovou reflexiou o rozvoji človeka a národov.

### ***Encyklika má úvod a dve časti:***

Úvod (1-5)

I. Za integrálny rozvoj človeka (6-42)

II. Cesta k solidárnemu rozvoju ľudstva (43-87)

### **ÚVOD**

- vystúpenie pred OSN 4

#### **I.**

- problém kolonizácie 7
- prínos misionárov 12
- povinnosť rozvíjať seba samého 15-21
- vyvlastnenie a súkromné vlastníctvo 23-24
- pokušenie násilného usporiadania 30n.
- potreba vzdelania 35
- pokušenie materializmu 41
- úplný a výlučný humanizmus 42

#### **II.**

- problém hladu 45-49 (svetový fond 51n.)
- medzinárodný obchod 61
- laickí misionári 74
- nedostatok lásky medzi ľuďmi 66-67
- Rozvoj je nové meno pokoja. 76
- svetová autorita 78

## **Pavol VI.: *Octogesima adveniens* (14. máj 1971)**

– apoštolský list venovaný 40. výročiu encykliky *Rerum novarum*, ktorý sa zaoberá spoločenskou zodpovednosťou kresťanov i kresťanského spoločenstva za angažovanie sa v sociálnej oblasti.

### ***List sa skladá z piatich častí:***

Úvod (1-7)

I. Nové spoločenské problémy (8-21)

II. Základné túžby a myšlienkové prúdy (22-41)

III. Kresťania pred novými problémami (42-47)

IV. Výzva na činnosť (48-52)

### **ÚVOD**

- výzva k angažovanosti za riešenie nových problémov v sociálnej oblasti 7

#### **I.**

- urbanizácia a industrializácia 8-9
- mestská civilizácia a problémy 10-12
- postavenie ženy 13
- zneužitie odborov 14
- diskriminácia a právo na emigráciu 16-17

#### **II.**

- túžba po rovnosti a účasti 22
- diktatúra ducha a ideológia 25-26
- ideológia socializmu 31 a liberalizmu 35
- Duch Pána búra horizonty istoty a uzavretosti 37

### III.

- povinnosť spravodlivosti a globalizácia 43-44
- kresťanský zmysel politickej činnosti 46

### IV.

- legitímnosť plurality volieb a politických smerov 50

## Ján Pavol II.: *Laborem exercens* (14. september 1981)

- prvá sociálna encyklika Jána Pavla II. k 90. výročiu *Rerum novarum* sa zaoberá problémom ľudskej práce a pracujúceho. Práca patrí neoddeliteľne k človeku, podieľa sa na formovaní jeho osobnosti a preto je nepostrádateľným momentom sociálnej otázky (LE 3).

### ***Encyklika má päť častí:***

I. Úvod (1-3)

II. Práca a človek (4-10)

III. Konflikt medzi prácou a kapitálom v súčasnom historickom období (11-15)

IV. Práva pracujúcich (16-23)

V. Prvky spirituality práce (24-27)

### II.

- subjekt a objekt práce 4-10

### III.

- prvenstvo práce pred kapitálom 12-13
- právo na súkromné vlastníctvo – akcionárstvo 14
- právo na súkromné vlastníctvo nie je absolútne a nedotknuteľné ako v kapitalizme 14

### IV.

- priamy a nepriamy zamestnávateľ 16-17
- spravodlivá mzda 19
- odbory a právo na štrajk 20
- problém postihnutých osôb 22
- emigrácia za prácou 23 (porov. PP 69)

### V.

- Kristus patrí do sveta práce 26

## Ján Pavol II.: *Sollicitudo rei socialis* (30. december 1987)

– encyklika, k 20. výročiu encykliky o rozvoji národov Pavla VI., sa zaoberá teologickou analýzou jednotlivých predpokladov, podmienok, ale aj deformácii rozvoja človeka a spoločnosti.

### ***Encyklika má päť častí:***

I. Úvod (1-4)

II. Novosť encykliky *Populorum progressio* (5-10)

III. Panoráma súčasného sveta (11-26)

IV. Opravdivý ľudský rozvoj (27-34)

V. Teologický výklad moderných otázok (35-40)

VI. Niektoré zvláštne smernice (41-45)

VII. Záver (46-49)

### III.

- prehlbujúca sa priepasť medzi Severom a Juhom 14

- rozličné formy chudoby 15
- ukazovatele nedostatočného rozvoja 17-19
- kritika východného aj západného bloku 20-22
- zbrojenie 23
- obchod so zbraňami a terorizmus 24
- demagogická kampaň o demografických ukazovateľoch 25
- pozitívne aspekty súčasného vývoja 26

#### IV.

- konzumizmus 28
- úloha Cirkvi pri boji s chudobou 31, 39
- rešpektovanie druhých kultúr a náboženstiev pri napomáhaní rozvoja 32
- ekológia 34

#### V.

- štruktúry hriechu 36-37

#### VI.

- Úloha sociálneho učenia Cirkvi 41

### **Ján Pavol II.: *Centesimus annus* (1. máj 1991)**

– encyklika venovaná 100. výročiu *Rerum novarum*, zaoberajúca sa problémom dvoch svetových politických blokov a „revolučnými“ udalosťami roku 1989

#### ***Encyklika sa skladá zo siedmych častí:***

Úvod (1-3)

I. Charakteristické črty encykliky *Rerum novarum* (4-11)

II. Na ceste k „novým veciam“ dneška (12-21)

III. Rok 1989 (22-29)

IV. Súkromné vlastníctvo a všeobecné určenie majetkov (30-43)

V. Štát a kultúra (44-52)

VI. Človek je cestou Cirkvi (53-62)

#### II.

- základný omyl socializmu 13
- preteky v zbrojení a hrozba totálnej vojny 18, 52

#### III.

- zrútenie východného bloku 1989 – príčiny 23-24
- kladné a záporné dôsledky udalosti z r.1989: 26-29

#### IV.

- pôvod a formy súkromného vlastníctva 31-32
- problémy 3. a 4. sveta 33
- zadlženosť chudobných krajín 35
- konzumizmus 36
- otázka ekológie 37-39
- Zvíťazil kapitalizmus? 42

#### V.

- korene moderného totalitarizmu 44-45
- postoj Cirkvi k demokracii 46

#### VI.

- Človek – cesta Cirkvi! 53n.

## **Benedikt XVI.: *Caritas in veritate* (29. jún 2009)**

– encyklika zaoberajúca sa integrálnym ľudským rozvojom pod princípom *lásky v pravde*.

### **Encyklika sa skladá z úvodu, záveru a šiestich kapitol:**

Úvod (1-9)

I. Posolstvo encykliky *Populorum progressio* (10-20)

II. Ľudský rozvoj v našich časoch (21-33)

III. Bratstvo, ekonomický rozvoj a občianska spoločnosť (34-42)

IV. Rozvoj národov, práva a povinnosti, životné prostredie (43-52)

V. Spolupráca ľudskej rodiny (53-67)

VI. Rozvoj národov a technika (68-77)

Záver (78-79)

### **ÚVOD**

- Jednota lásky a pravdy (princíp SNC) 1-6
- chápanie pravdy 3-4; 9; 34

#### **I.**

- dve pravdy rozvoja podľa Pavla VI. 11

#### **II.**

- cieľ rozvoja podľa Pavla VI. 21
- problémy globalizácie 24; 33; 42 v oblasti trhu 25; kultúry 26; tretieho sveta 27; úcta k životu 28

#### **III.**

- ekonomická činnosť v súčasnosti (logika daru) 36-37; 40

#### **IV.**

- problém práv (domnelé práva) 43
- ekológia 48; 51; energetika 49

#### **V.**

- Sv. Trojica ako inšpirácia interpersonálnych a medzinárodných vzťahov 54-56
- Niektoré aspekty súčasnej doby a téma rozvoja:
  - subsidiarita 58 a daňová subsidiarita 60
  - medzinárodný turizmus 61
  - migrácia 62
  - svetová koalícia za slušnú prácu (J.P.II.) 63
  - problém nakupovania 66
  - svetová politická autorita 67
  - technika a rozvoj 69-72 (VI.)